

Rendszergazda-képzés Linuxszal

Egy főiskolai gépteremben rendhagyó képzés zajlik.

A rendszergazdai teendők ellátása minden operációs rendszer esetében nagyon fontos, azonban a legtöbb egyetemen és főiskolán nem foglalkoznak rendszergazdák képzésével. Vajon akkor hogyan tanulhatják meg a diákok a szükséges fogásokat? A válasz egyszerű és közhelyszerű: maguktól. A következő ésszerű kérdés: mi teszi lehetővé azt, hogy valakiből rendszergazda lehessen? A válasz: egy rendszergazdának tisztában kell lennie az operációs rendszerek és a hálózatok alapvető működésével. Egy hagyományos, gyakorlati programozást is tanító oktatási rendszerrel ellentétben, a rendszergazdák képzésénél inkább az elméleti összefüggésekre kell helyezni a hangsúlyt. Például egy merevlemez gyorstár beállításához nem kell ismerni a lap-táblázatok kiosztását.

A Grand Valley Állami Egyetemen indítottunk egy tantárgyat, ennek keretében a diákok az operációs rendszerekről és a hálózatkezelés alapjairól tanulhatnak, és az egész oktatást a rendszergazdai teendőkre alapoztuk. Hallgatóink végzős informatikusok, akik egyébként sehol nem tanulnának az operációs rendszerek és a hálózatkezelés szabályairól és elveiről. Az órákon a legkülönbözőbb témák kerülnek terítékre: a felhasználók és csoportok kezelése, a fájlmegosztás és a folyamatok. A hálózatkezelés területéről pedig az alkalmazás-réteg-protokollok, az átviteli réteg és a hálózati eszközök beállítása került a tantervbe.

A tantárgy két fő részből áll: az elméleti oktatásból, melynek során a diákok az operációs rendszerek és a hálózatkezelés elméletéről hallgathatnak, és a gyakorlatokból, ahol a tanult elvekkel a gyakorlatban szabadon kísérletezhetnek. Ebben a cikkben egy rövid ismertetést adunk arról, hogy az oktatást miként segíti a Linux.

Az EOS Linux gépterem

Az operációs rendszerekkel való kísérletezésre felállított EOS gépterem huszonegy Pentium III-as gépből áll, ezekben egyenként 128 MB memória, 10 GB merevlemez, egy hajlékony- és egy ziplemez-meghajtó van, és mindegyiken RedHat 6.2 fut. A gépterem nemcsak kísérleti terep, hanem mindennapi munkakörnyezet is: a gépeket a végzős informatikusok és a programozók használják, de más szakok hallgatói is idejárnak kipróbálni az operációs rendszereket. Tehát a gépterem nem tisztán kutatóegység, hiszen egészen hétköznapi teendőkre is használják a gépeket. Éppen ezért fel merült az, hogy félévenként huszonegy diáknak adjunk rendszergazdai jogosultsága a gépekhez. Így viszont azzal a nehézséggel szembesültünk, hogy a hallgatóknak a legalapvetőbb teendők elvégzéséhez is rendszergazdaként kellene belépniük az operációs rendszerbe.

A megoldás a zipmeghajtók használata lett, ennek köszönhetően minden hallgató saját Linux-környezetében dolgozhat. Mindenki készít egy indítólemezt és egy ziplemezt, mely az alapfájlrészt tartalmazza. Az óra kezdetén a diákok leállítják a gépüket, behelyezik az indítólemezt és az alaplemezt, majd újraindítják a rend-

szereket. Innentől kezdve mindenki saját Linux-változatával dolgozik, ezt természetesen rendszergazdaként használhatja, és kényelmesen elvégezheti rajta az aznapi feladatokat. A nap végén egyszerűen leállítják a gépeket, kiveszik a lemezeket, és az utánuk érkező felhasználók már a merevlemezről dolgozhatnak, a szokásos RedHat 6.2 környezetben.

Az indítólemez elkészítése

Jelenleg a 2.2.13-as rendszermagot használjuk, ez ráfér egy hajlékonylemeze és semmiféle módosításra nincsen szükség. A rendszermag egyedi beállítására azonban szükség van, két okból is. Az első a SCSI-emuláció beállítása, ehhez a CONFIG_CHR_DEV_SG és a CONFIG_SCSI értékét igazra állítjuk. A zipmeghajtók ugyanis IDE csatolóak, és ezeket SCSI-emulációval kell működtetnünk, mert tapasztalataink szerint az IDE-meghajtó nem kezeli jól a nagy fájlokat. A rendszermag beállításának másik fontos oka a merevlemez letiltása. Említettük, hogy a laboratórium gépeinek merevlemezein RedHat 6.2 található. Ha nem tiltanánk le a merevlemez elérését, a hallgatók a zipről történő rendszerindítás után a mount paranccsal egyszerűen befűzhetnék a helyi merevlemez, és innentől kezdve teljhatalmat élveznének felette (akár a rendszergazda jelszavát is megváltoztathatnák). A merevlemez letiltását két változó (a CONFIG_BLK_DEV_IDE és a CONFIG_BLK_DEV_HD_IDE) hamisra állításával oldottuk meg.

A rendszermag további beállításai lehetővé teszik a hálózati eszközök, például a SysV init stb. engedélyezését. Miután a rendszermagot beállítottuk, egyszerűen lefordítjuk azt. A hajlékonylemezen a mke2fs programmal először létrehozzuk az ext2 fájlrendszert, majd a lefordított rendszermagot rámásoljuk. A lemezen egy indítórészt is létre kell hoznunk (cp /boot/boot.b /mnt/floppy) és a LILO-t az alábbiak szerint kell beállítani:

```
boot=/dev/fd0 map=/mnt/floppy/map
install=/mnt/floppy/boot.b
prompt
compact
```

```
timeout=50
image=/mnt/floppy/vmlinuz
label=linux
root=/dev/sda1
read-only
```

Ez a LILO-beállítás indíthatóvá teszi a lemezt, és a /dev/sda1-et állítja be gyökérlemezként. Mivel SCSI-emulációt használunk, ezért a /dev/sda1 (az első SCSI lemez) a ziplemez. Ezt követően a /sbin/lilo -C /mnt/floppy/lilo.conf paranccsal telepítjük az új LILO-fájlt.

Az alapelem elkészítése

Az alapelem a Slackware 7.0-s Linuxon alapul. Azért választottuk a Slackware-t, mert pontosan szabályozható, hogy mely csomagok kerüljenek telepítésre, és így a rendelkezésre álló 100 megabájtos helyet tökéletesen kihasználhatjuk. Az óra anyagából kiindulva az a, ap és n csomagokat telepítettük, az alábbi parancsok segítségével:

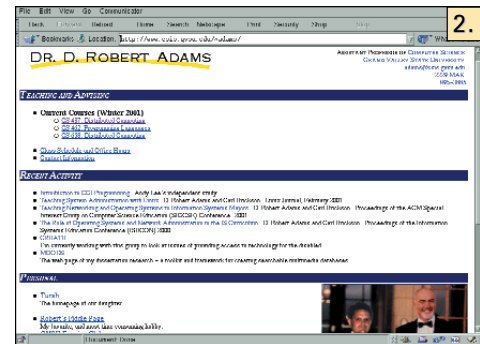
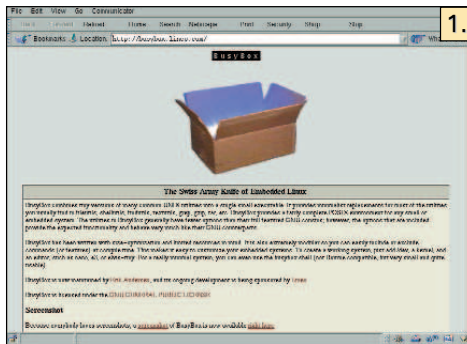
```
ext2 lemezrészét hozunk létre a ziplemezen
# fdisk /dev/sda1
fájlrendszer létrehozása a ziplemezen
# mke2fs /dev/sda1
befűzzük a ziplemezt
# mount /dev/sda1 /mnt/zip
# cd /mnt/zip
# tar -zxvf /tmp/slackware/a1/aaa_base.tgz
# sh install/doinst.sh ; rm -rf install
```

Az utolsó három lépést minden szükséges csomag esetében meg kell ismételnünk. Sajnos, a helyszűkéből adódóan sok hasznos csomagot ki kellett hagynunk. Például a C/C++-t magában foglaló d, és a rendszermag forrását tartalmazó k csomagokat is, hogy csak a legfőbb hiányságokat említsük. Ezen a helyzeten természetesen változtatni szeretnénk: azt tervezzük, hogy egy nagyobb cserélhető lemezt alkalmazunk

a feladatra. A Lineo nevű, beagyazott Linuxszal foglalkozó vállalat Linux-változata kis terjedelmű, és minden szokásos linuxos eszközt rendelkezésünkre bocsát. A BusyBox pedig egy nyílt forrású kezdeményezés, melynek célja, hogy a hagyományos linuxos eszközöket egyetlen, kisméretű futtatható fájlba sűrítse (lásd Kapcsolódó címek).

Önműködő folyamat

Hallgatóink a félév első óráján elkészítik indító- és alapelemeiket. Természetesen az első óra alkalmával nem mindegyikük tudása áll olyan szinten, hogy erre önmaguktól képesek legyenek. Ezért kitaláltunk egy önműködő rendszert, ennek segítségével néhány parancs

kiadásával elkészíthetők a lemezek. Először is a lemezek működő változatát fájlba mentjük az alábbi parancsokkal:

```
dd if=/dev/fd0 of=floppyimage
dd if=/dev/sda1 of=zipimage
```

A hallgatóknak tehát csak a dd parancsot kell használniuk a fájlok kiírásához:

```
dd if=floppyimage of=/dev/fd0
dd if=zipimage of=/dev/sda1
```

Összefoglalás

A Linux nálunk nagyszerűen bevált a rendszergazdák képzésében. A ziplemezek használatával minden diákunk függetlenül dolgozhat saját kis Linuxával, anélkül, hogy a gép merevlemezén található rendszernek bármilyen baja esne. Bár egy ziplemezen csupán 100 MB fér el, a nyílt forráskódnak köszönhetően a Linux-változatot sikerült egyetlen ziplemezre sűríteniünk, sőt, a gép merevlemezének módosítását is egyszerűen megakadályozhattuk. A gépeket sokan távolról is szeretnék elérni, és az alkalmazott módszernek egyetlen hátránya az, hogy a ziplemezről való újraindításakor ez lehetetlen. Úgy hirdeltük át a nehézséget, hogy a nem ziplemezt használó gépeket megkülönböztető névvel láttuk el. A felhasználókat pedig figyelmeztettük arra, hogy a ziplemezes gépek nem érhetőek el folyamatosan a hálózaton keresztül. A további részletek iránt érdeklődők az órajegyzeteket, a hallgatók feladatait és az egyéb programokat a képzés honlapján megtalálhatják.

D. Robert Adams

a Grand Valley State University segédprofesszora. Kutatási és érdeklődési körébe tartozik az objektumközpontú programozás, a Palm számítógépek programozása és a különféle programnyelvek.

Carl Erickson

a GVSU segédprofesszora. Ma jelenleg a XiphNet, Inc. programszerkezeteket kutató csapatában dolgozik. Szakterülete az elosztott és az objektumközpontú programozás.

Kapcsolódó címek

The Role of Operating Systems and Network Administration in the IS Curriculum. Az Information Systems Education Conference (ISECON) anyagából, 2000, D. Robert Adams és Carl Erickson.

Teaching Operating Systems and Networking to Information Systems Majors. A Special Interest Group of Computer Science Education (SIGCSE) Technical Symposium anyagából, 2000, D. Robert Adams és Carl Erickson.

A CS437 honlapja: (2. kép)
 ➔ <http://www.csis.gvsu.edu/~adams/CS437>

BusyBox: (1. kép)
 ➔ <http://busybox.lineo.com/>
 Busy Box: The Swiss Army Knife of Embedded Linux, Linux Journal, 2000. október, szerző: Nicholas Wells.